

Obrasci ponašanja u interpersonalnim sukobima u budućih učitelja i odgajatelja: relacije s godinama studiranja i studijskim programom

Matičić, Mirna

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education in Rijeka / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:642896>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-25**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Mirna Matičić

**Obrasci ponašanja u interpersonalnim sukobima u budućih učitelja
i odgajatelja: relacije s godinama studiranja i studijskim
programom**

ZAVRŠNI RAD

Rijeka, 2018.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Preddiplomski sveučilišni studij Rani i predškolski odgoj i obrazovanje

OBRASCI PONAŠANJA U INTERPERSONALNIM SUKOBIMA U
BUDUĆIH UČITELJA I ODGAJATELJA: RELACIJE S GODINAMA
STUDIRANJA I STUDIJSKIM PROGRAMOM

ZAVRŠNI RAD

Predmet: Trening socijalnih vještina

Mentor: izv.prof.dr.sc. Nataša Vlah

Student: Mirna Matičić

Matični broj: 02990102397

Izjava o akademskoj čestitosti

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam završni rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog/završnog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Vlastoručni potpis:

SAŽETAK

Sukobi su česta, gotovo svakodnevna pojava u životu pojedinca, te kao takvi često su prisutni u ustanovama odgoja i obrazovanja među odgajateljima i učiteljima. Cilj istraživanja bio je utvrditi samoiskazanu učestalost uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u sukobima kod budućih učitelja i odgajatelja te utvrditi povezanost između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima u budućih odgajatelja i učitelja. U istraživanju je sudjelovao 291 ispitanik, među kojima je 160 ispitanika učiteljskog studija i 125 ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, dok se 6 ispitanika nije izjasnilo koji studijski smjer polaze. Mjerni instrument korišten u istraživanju je Skala ponašanja u interpersonalnim sukobima (Kilman i Thomas, 1975) koja se sastoji od pet obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima. Postavljena hipoteza u istraživanju jest da studenti učiteljskog fakulteta u interpersonalnim sukobima uglavnom koriste obrazac suradnje, a zatim obrazac kompromisa i prilagodbe te obrazac izbjegavanja i pobjeđivanja kao najmanje korišten pristup rješavanju sukoba. Analiza istraživanja potvrdila je postavljenu hipotezu, a dobiveni podatci ne ukazuju na povezanost između godina studiranja i samoiskazane uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima kod budućih odgajatelja i učitelja.

Ključne riječi: interpersonalni sukobi, obrasci ponašanja u interpersonalnim sukobima, studenti, odgajatelji, učitelji

SUMMARY

Conflicts are frequent, almost everyday occurrences in an individual's life, and as such are often present in educational institutions among educators and teachers. The aim of the research was to determine the self-reported frequency of use of five different patterns of behavior in conflict with future teachers and educators and to establish the correlation between years of study and self-reported frequency of use of five different patterns of behavior in interpersonal conflicts in future educators and teachers. There were 291 respondents participating in the research, including 160 respondents of teaching education and 125 respondents of early and pre-school education, while 6 respondents did not disclose in which of the studies they are enrolled in. The instrument used in the research is the Skill of Behavior in Interpersonal Conflicts (Kilman and Thomas, 1975), which consists of five patterns of behavior in interpersonal conflicts. The hypothesis in the research is that the students of the teaching faculty in interpersonal conflicts mostly use the form of cooperation, then the form of compromise and adaptation, and the form of avoidance. Victory is the least used conflict resolution approach. The research analysis confirmed the hypothesis set, and the obtained data do not indicate the correlation between the years of study and the self-use of five different patterns of behavior in interpersonal conflicts with future educators and teachers.

Key words: interpersonal conflicts, patterns of behavior in interpersonal conflicts, students, educators, teachers

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. SUKOBI.....	2
3. OBRASCI PONAŠANJA U INTERPERSONALNIM SUKOBIMA.....	7
3.1. Model s pet obrazaca.....	8
3.2. Dosadašnja istraživanja o obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima.....	15
4. SVRHA, CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	19
5. METODA ISTRAŽIVANJA.....	20
5.1. Uzorak ispitanika.....	20
5.2. Mjerni instrument.....	23
5.3. Postupak prikupljanja i obrada podataka.....	25
6. REZULTATI I RASPRAVA.....	26
6.1. Obrazac izbjegavanja u sukobima.....	26
6.2. Obrazac pobjeđivanja u sukobima.....	32
6.3. Obrazac kompromisa u sukobima.....	39
6.4. Obrazac prilagodbe u sukobima.....	43
6.5. Obrazac suradnje u sukobima.....	48
7. ZAKLJUČAK.....	53
8. LITERATURA.....	54

1. UVOD

Sukobi su česta, gotovo svakodnevna pojava u životu. Tijekom života, pojedinac se susreće sa sukobima u gotovo svim sferama života, primjerice društvenim, poslovnim, sukobi sa samim sobom i slično. Od velike je važnosti posjedovati kompetencije rješavanja sukoba jer su one bitan element osobnog i profesionalnog razvoja pojedinca. Neke od spomenutih kompetencija jesu elokventnost i sposobnost uspostave uspješne komunikacije te izgrađivanje i održavanje konstruktivnih odnosa s ostalim pojedincima. Uz spomenuto, mogućnost uspostave kvalitetne komunikacije s djecom i njihovim roditeljima, ali i ostalim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa, upravo je ono što profesija odgajatelja i učitelja zahtjeva. Važno je da odgajatelji i učitelji pružaju dobar model u rješavanju interpersonalnih sukoba i primjeni prihvatljivih obrazaca ponašanja u njima, jer su djeca ta koja gledajući oponašaju i tako uče od njih o svim segmentima u životu, pa tako i o načinima rješavanja sukoba. Upravo zbog toga značajno je da odgajatelji i učitelji budu upoznati s primjenom obrazaca ponašanja u sukobima, te da imaju mogućnost prepoznati vlastite obrasce ponašanja, u svrhu usavršavanja svojih kompetencija, a u konačnici i svog osobnog i profesionalnog razvoja.

Razlog odabira ove teme bio je vlastiti interes o načinima rješavanja interpersonalnih sukoba te doprinos znanstvenoj zajednici nadopunjavanjem postojećih znanja i spoznaja o ovoj tematici. Temeljni zadaci ovog rada bili su proučavanje i analiziranje postojeće literature u svrhu dobivanja teorijske podloge, a zatim provođenje empirijskog istraživanja o obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima kod budućih odgajatelja i učitelja, odnosno sadašnjih studenata Učiteljskog fakulteta u Rijeci.

2. SUKOBI

Sukobi su neizbježan dio osobnih i profesionalnih odnosa, a mogu se proučavati prema različitim kriterijima, odnosno ovisno o uzrocima, sudionicima, posljedicama i strategijama rješavanja (Žižak, Vizek Vidović, Ajduković, 2012). U prošlosti se smatralo da su sukobi loši te da ih se treba izbjegavati. Danas prevladava mišljenje da sukobi sami po sebi nisu loši, naprotiv, neizbježni su i integralni su dio svake promjene. Postoje mnogobrojni načini i pristupi rješavanja sukoba, no iste možemo definirati kao funkcionalni i disfunkcionalni te konstruktivni i dekonstruktivni (Tepšić i Džuverović, 2011). Kao što znamo, pojedinac se svakodnevno susreće sa svakojakim sukobima, a odnosi među ljudima rijetko kada mogu biti potpuno skladi i bez sukoba. Problem se javlja onog trenutka kad se on više ne može nositi s istima, te ih izbjegava, potiskuje i negira, a to s vremenom može dovesti do toga da oni postanu jači i teže rješivi (Rijavec i Miljković, 2002).

Općenito o sukobima

Pojam sukob općenit je i širok pojam koji dolazi od latinske riječi *conflictare*, što u prijevodu znači „udarati što u što, boriti se; rasprava koja prijete da će se još više zaplesti“ (Klaić, 1974, prema Vlah, 2010). Uži pojam sukoba, socijalni sukob, tradicionalno je definiran kao situacija suprotnih zbivanja, tendencija, ponašanja i osjećaja s najmanje dvije suprotstavljene strane pri čemu se obje strane međusobno procjenjuju kao prijatnu ili prepreku za ostvarenje vlastitog cilja (Vlah, 2010). Rijavec i Miljković (2002) pojam sukoba definiraju kao situaciju u kojoj dvije strane žele postići cilj za koji smatraju da ga može postići samo jedna, ali ne i obje strane. Sličnu definiciju nalazimo i kod Petza (2005), koji sukob definira kao situaciju u kojoj postoje suprotstavljena zbivanja, tendencije, ponašanja i čuvstva. Morton Deutsch (1973, prema Brajša, 1993) proširuje definiciju sukoba, te pojam definira kao nespojive tendencije i djelovanja u pojedincu, skupini i narodu, između pojedinaca, skupine i naroda unutar konkurentskih i kooperacijskih situacija. Weeks (2000) sukob definira kao složeni fenomen ljudskih interakcija, koji prožima sve što nas okružuje. Wilmot i Hocker (1998) navode popularnu definiciju Cosera (1967) koji tvrdi da je društveni sukob borba oko vrijednosti i prava na rijetke položaje,

sredstva i moć u kojoj su ciljevi protivnika da neutraliziraju, onesposobe ili unište svoje suparnike.

Socijalni sukob ima strukturu koja se sastoji od međusobno povezanih elemenata, a to su situacija socijalnog sukoba, ponašanje u socijalnom sukobu i motivacijske dispozicije u koje ulaze sociokulturalni kontekst, potrebe, orijentacijske strane, osjećaji, moć, vrijednosti i stavovi (Vlah, 2010). Vlah (2010) također navodi da situacija socijalnog sukoba može biti bilo koja situacija u kojoj su prisutne dvije ili više sukobljenih strana koje opažaju uzajamnu neusklađenost, pritom se misli na pojedince koji različito opažaju stvarnost. Weeks (2000) razlikuje četiri tipa opažanja u situacijama socijalnog sukoba, a to su samoopažanje, opažanje druge strane, različito opažanje situacije i opažanje prijetnje. Kod samoopažanja može doći do problema u trenutku kada ljudi neprestano provjeravaju kako se pojedinci prema njima odnose, kakva očekivanja imaju od njih i kako ih promatraju, stoga se u njima može javiti unutarnji sukob. Opažanja druge strane mogu negativno utjecati na međuljudske odnose u slučajevima kada se postojeće potencijalne zdrave razlike okrenu u potencijalno štetne sukobe, a pritom su često prisutni stereotipi i predrasude. Različito opažanje situacije sukoba zahtjeva ispitivanje i razjašnjavanje opažanja, kako ne bi došlo do produbljivanja sukoba. Ispitivanje i razjašnjavanje osobito je važno kada se u sukobu opaža situacija prijetnje ili namjere da se pojedincu nanese bol. Pruitt i Rubin (1996, prema Vlah, 2013) navode da su takve situacije odgovorne za specifičan stav i ponašanje koje otežavaju konstruktivno rješavanje sukoba, a kao veliki problem smatraju to što opažanje prijetnje često stvara potrebu za sličnim ponašanjem. Dana (2014) smatra kako je bitno razumjeti razliku između međuljudskog neslaganja ili čovjekovog stresa sa sukobom jer ono ne mora nužno voditi do interpersonalnih sukoba.

Vrste sukoba

Sukobi mogu biti svakojaki i upravo zbog toga potrebno ih je klasificirati. Postoje različite podjele vrste sukoba od strane različitih autora, stoga će se u nastavku opisati neke od njih. Rijavec i Miljković (2002) navode da se pojedinci najčešće suočavaju s dvije vrste konflikata, sadržajnim ili strukturalnim te osobnim ili emocionalnim. Sadržajni ili strukturalni sukobi odnose se na neslaganja oko

ciljeva koje želimo ostvariti te načinima na koji se do tih ciljeva može doći. Naspram sadržajnih, osobni se sukobi još nazivaju i „sukobom ličnosti“ i do njih dolazi zbog emocija, a ne zbog konkretnog problema, stoga kod njih ne možemo koristiti uobičajene strategije rješavanja sukoba. Autorice smatraju da su sadržajni sukobi svakodnevnici s obzirom na to da se ljudi međusobno razlikuju ovisno o njihovim mišljenjima, željama i potrebama, te mogu biti i pozitivni ako ih umijemo kontrolirati. Za razliku od njih, osobnim sukobima je teže upravljati jer oni uključuju veliki broj negativnih emocija i to najčešće ljutnje, straha, ogorčenja i nepovjerenja. Osim toga često dolazi do situacije da sukobljenim stranama nije stalo do rješavanja problema, već namjerno stvaraju nove jer im je u interesu potpuno poraziti suprotnu stranu. Različitu podjelu sukoba donosi Ajduković (1993) koja razlikuje sukobe na intraindividualnom i interindividualnom planu. Sukobi na intraindividualnom planu očituju se unutar pojedinca i do njih dolazi kada se javi sukob između vlastitih motiva, ciljeva i mogućih ostvarenja istih, dok se sukobi na interindividualnom planu očituju između dvoje ili više ljudi. Brajša (1996), također razlikuje intrapersonalne i interpersonalne sukobe, ali među sukobe navodi i one unutar grupe i međugrupne te intranacionalne i internacionalne sukobe. Fritz Fischaleck (1977, prema Brajša, 1993) razlikuje unutrašnje, vanjske, latentne, lažne i miješane sukobe te sukobe uz prihvaćenu ili izbjegavanu konfrontaciju. Rupert Lay (1981, prema Brajša, 1993), uz navedene, razlikuje intrasistemske i intersistemske, situacijske i socijalne, konstruktivne i destruktivne, suprotničke i neprijateljske, neeskalirajuće i eskalirajuće, svjesne i nesvjesne sukobe.

Razine

Rijavec i Miljković (2002) navode kako postoji različite razine sukoba, a one su: sukobi unutar pojedinca, sukobi među pojedincima, sukobi među grupama i sukobi među organizacijama. Sukobe unutar pojedinca mogu izazvati kontradiktorni zahtjevi jedne osobe, odnosno kada su zadaci koje pojedinac mora ispuniti suprotni i ne mogu se obaviti istovremeno, te u pojedinca izazivaju napetost i frustracije. Osim toga, do sukoba unutar pojedinca može doći zbog kontradiktornih zahtjeva od više osoba, odnosno u situaciji kada različiti ljudi u organizaciji traže različite stvari, a pojedinac ne može udovoljiti objema stranama. Također, do sukoba može doći u

situacijama u kojim se mora činiti nešto što nije u skladu s osobnim ciljevima i vrijednostima ili u trenutku kada se pojedinac nađe u sukobu uloga u kojim ne može svim ulogama obavljati uspješno. Sukobi među pojedincima uglavnom uključuju vrlo intenzivne emocije, stoga često predstavljaju veliki problem. Nerijetko nastaju kada je ugroženo samopoštovanje jedne ili obje strane, te zbog neslaganja u temperamentu i osobnosti, nesporazumima u komunikaciji i različitim percepcijama pojedinaca. Vrlo su česti sukobi među grupama koji obično nastaju kao posljedica različitog gledanja na stvari ili borbe za dobit i moć grupe. Prečesti i preintenzivni sukobi mogu otežati funkcioniranje pojedine organizacije (Rijavec i Miljković, 2002).

Posljedice

Sukobi mogu biti vrlo neugodni za pojedince koji su u njih uključeni, ali i za ostale koji ih promatraju ili su njima izravno ili neizravno pogođeni. Kao što je već navedeno, sukobi sami po sebi nisu loši, već ovisno o tome kako njima upravljamo, mogu imati pozitivne ili negativne posljedice.

Rijavec i Miljković (2002) kao pozitivne posljedice navode poboljšanje kvalitete donesenih odluka, povećanje interesa i radoznalosti u grupi, poticanje kreativnosti, inovacije i produktivnosti, ono postaje sredstvo za smanjenje napetosti te bolju prilagodbu promjenama, a kao najvažnije autorice navode pružanje šanse za uočavanje problema i prilika koje se bez sukoba ne bi opazili. Morton Deutsch (1973, prema Brajša), uz navedeno, kao pozitivne posljedice navodi sprječavanje stagnacije, samospoznaju te učvršćivanje identiteta pojedinca, ali i skupine. Suprotno od toga, Rijavec i Miljković (2002), kao negativne posljedice sukoba navode, nezadovoljstvo pojedinaca, slabljenje međusobnih veza, smanjenje radne uspješnosti, loša komunikacija među ljudima, borba pojedinaca koja postaje važnija od obavljanja zadataka.

Uzroci sukoba

Sukobi ne nestaju sami od sebe, već moraju postojati određeni uzroci koji su doveli do sukoba. Oni su nužni za njegovo pojavljivanje, ali ne treba značiti da će uvijek dovesti do njega.

Rijavec i Miljković (2002) razlikuju uzroke na razini pojedinca i na razini organizacije. U uzroke na razini pojedinca navode različito opažanje stvarnosti u kojima ljudi zbog prethodnog životnog iskustva opažaju stvarnost na različite načine i smatraju da je samo njihova percepcija svijeta istinita te im je teško prihvatiti percepciju svijeta druge osobe. Također, kao uzroke na razini pojedinca navode i različite vrijednosti i životne filozofije, ugroženi status, nedostatak povjerenja i određene karakteristike ličnosti. Uzroci sukoba na razini organizacije mogu biti različite promjene u organizaciji s kojima se pojedinci ne slažu, razlike među pojedincima ovisno o spolu, dobi, porijeklu, obrazovanju, nejasna odgovornost, različiti ciljevi i očekivanja pojedinaca i slično. Esser (1975, prema Brajša, 1993) kao uzroke sukoba navodi različita i iskrivljena uvjerenja pojedinaca, frustriranost i različito vrednovanje, konfliktne stavove i emocionalna pratnja, konfliktnost i sklonost agresivnosti.

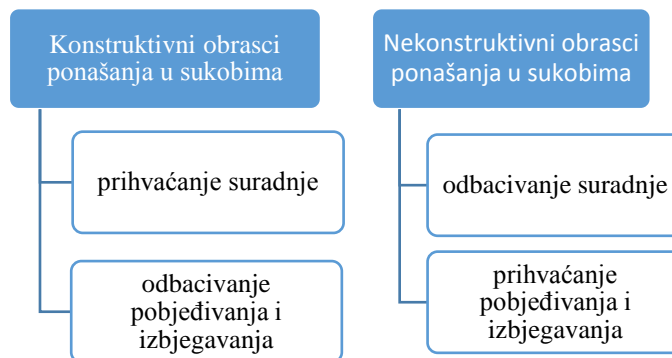
3. OBRASCI PONAŠANJA U INTERPERSONALNIM SUKOBIMA

Prema Hrvatskom jezičnom portalu¹ pojam *obrazac* definira se kao uobičajen uzorak u načinu rada, ustaljen način, nešto što se prenosi po običaju. Rječnik sociologije i socijalne psihologije pojam obrazac definira kao konstrukciju koja predstavlja model rasporeda osnovnih svojstava nekog predmeta, odnosno rasporeda niza faza i efektornih obilježja nekog procesa (Vlah, 2013). Prema tome, obrazac ponašanja predstavljao bi uobičajeni uzorak ponašanja određenog pojedinca ili grupe odnosno konstrukcija koja predstavlja model rasporeda osnovnih obilježja ponašanja pojedinca ili grupe. Wilmot i Hocker (1998) obrasce ponašanja u interpersonalnim sukobima definiraju kao strukturirane odgovore ili skupine određenih ponašanja kojima se ljudi koriste u sukobima. Dosadašnjim istraživanjima utvrđeno je da na obrasce ponašanja u interpersonalnim sukobima utječe odgoj, životna iskustva, vjerovanja, vrijednosti drugih ljudi te obrasci i procesi razmišljanja koje određeni pojedinci koriste (Grant, 2005). Smatra se da je razdoblje ranog djetinjstva ključno za usvajanje obrazaca ponašanja u sukobima, no to ne znači da je isto nemoguće usvojiti i u odrasloj dobi. Obrasce ponašanja odraslih također se mogu mijenjati jer se radi o cjeloživotnom učenju društveno konstruktivnih socijalnih vještina te suradničkih stavova (Jensen, 2003, prema Vlah, 2013). Tatalović Vorkapić, Vlah i Mejovšek (2012) smatraju da je bitno da pojedinac posjeduje znanje o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima kako bi mogao adekvatno djelovati, točnije konstruktivno rješavati interpersonalne sukobe. Dakle, obrasci ponašanja u sukobima mogu biti konstruktivni ili nekonstruktivni. Pečnik (1994) navodi da se konstruktivno vođeni sukobi rješavaju mirnim putem, dozvoljavaju sukobljenim stranama reakciju i prilagodbu na nove uvjete, a samim tim su i posljedice tih sukoba pozitivne te uključuju inovativnost i kreativnost. Za razliku od toga, destruktivni sukobi smanjuju komunikaciju među sukobljenim stranama i povećavaju razinu nepovjerenja, što vodi do smanjenja zadovoljstva strana u sukobu (Pečnik, 1994). Konstruktivni obrasci ponašanja uključuju prihvaćanje suradnje i odbacivanje pobjeđivanja i izbjegavanja. Nasuprot njima, nekonstruktivni obrasci ponašanja uključuju odbacivanje suradnje i

¹ Hrvatski jezični portal < <http://hjp.znanje.hr/>>, pregledano 20. rujna 2018.

prihvatanje pobjeđivanja i izbjegavanja. Na Slici 1. prikazana je shema konstruktivnih i nekonstruktivnih obrazaca ponašanja (Vlah i Rašković, 2014).

Slika 1. Prikaz konstruktivnih i ne-konstruktivnih ponašanja u sukobima (preuzeto Vlah i Rašković, 2014)

Postoje mnogobrojna istraživanja obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima, a sukladno tome i velika raznolikost u klasificiranju. Deutsch (1949) i Tjosvold (1990) (prema Wilmot i Hocker, 1998) predlažu model s dva obrasca koji uključuju suradnju i nadmetanje. Putnam i Wilson (1982, prema Wilmot i Hocker, 1998) nude model s trima obrascima: nesučeljavanje, usmjerenost na rješenje i kontroliranje. Pruitt (1983) i Gilmore i Fraleigh (1992) predlažu modele s četiri obrazaca (Wilmot i Hocker, 1998). Pruittov model uključuje popuštanje, rješavanje problema, neaktivnost i takmičenje, a Gilmorov i Fraleighov prilagodbu / harmonizaciju, analiziranje / održavanje, dostizanje / usmjeravanje, udruživanje / usavršavanje. Teorijski model s pet obrazaca nude Rahim (1982), Rahim i Magner (1995), Thomas (1976) te Kilman i Thomas (1975). Model Rahima i Magnera (1995) sastoji se od udruživanja, susretljivosti, dominantnosti, izbjegavanja i kompromisa, a model koji predlažu Kilman i Thomas (1975, prema Wilmot i Hocker, 1998) sastoji se od suradnje, prilagodbe, nadmetanja, izbjegavanja i kompromisa.

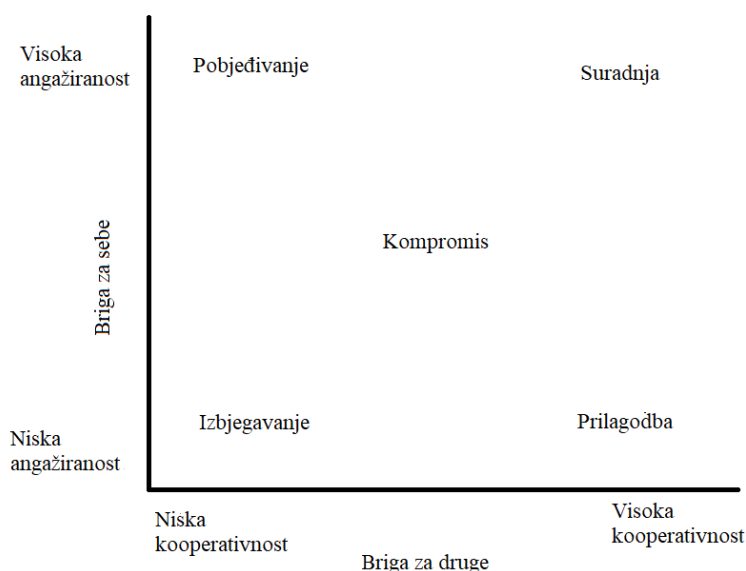
3.1. Model s pet obrazaca

Model s pet obrazaca često se primjenjuje kao teorijska osnova u istraživanjima, a koristi se i prilikom osmišljavanja edukacijskih programa za upravljanje socijalnim sukobima (Weeks, 2000; Rijavec i Miljković, 2002; Vlah, 2013). On se sastoji od

pobjeđivanja, izbjegavanja, prilagodbe, kompromisa i suradnje, a njegove će se sastavnice detaljnije opisati u nastavku.

Kilman i Thomas (1975, prema Wilmot i Hocker, 1998; Vlah, 2013) svoje obrasce predstavljaju pomoću dvije dimenzije, i to dimenzija brige za sebe i dimenzija brige za drugoga. Spomenute dimenzije mogu se predočiti grafičkim prikazom obrasca rješavanja sukoba, vidljivom na Slici 2.

Slika 2. Prikaz obrazaca rješavanja sukoba u odnosu na dimenzije brige za sebe i brige za druge (Kilman i Thomas, 1975, preuzeto Wilmot i Hocker, 1998)

Pobjeđivanje

Pobjeđivanje se može okarakterizirati kao korištenje moći za ostvarenje osobnog cilja, a temelji se na agresivnosti i dominaciji (Rijavec i Miljković, 2002). Vlah (2013) navodi da se primjenom ovog obrasca sukob ne može pretvoriti u suradnju, već se pretvara u borbu za pobjedu i pobjeđivanje, a čime se smanjuje mogućnost rješavanja problema i moguća želja za osvetom u gubitnika. Prema dimenzijama Kilmana i Thomasa (1975, prema Wilmot i Hocker, 1998), ovaj obrazac ukazuje na veću razinu brige za sebe te nižu razinu brigu za druge.

Uz prethodno spomenute nedostatke pristupa pobjeđivanja, Weeks (2000) navodi još neke:

- Stvara se model u kojem je moć uočljiva i koristi se na destruktivan način, i to kao posljedica želje za napadom na drugu stranu, želje za dominacijom i manipuliranjem.
- Korištenjem ovog pristupa dominantna strana ima prednost u određivanju onoga što će uslijediti u odnosima među sukobljenim stranama, a kao rezultat toga stvaraju se nezdravi odnosi i podređenost koja pretpostavlja upravljanje jedne strane drugom. Dominantna strana je ta koja ima najveći utjecaj na buduće odnose, a podređena strana smanjuje svoj raspon mogućih odnosa.
- Pristup pobjeđivanja polarizira pozicije i smanjuje mogućnosti rješenja sukoba.
- U pristupu pobjeđivanja nužno je imati „gubitnika“, posljedica toga jest stvaranje želje za osvetom u pokorene strane, te obesbrabrenost i gubitak povjerenja u svoje sposobnosti stvaranja budućih odnosa.
- Korištenje ovog pristupa nije se ukazalo učinkovitim za poboljšanje odnosa. Ono teži dominaciji, a manje suradnji i drugim vidovima odnosa.

Međutim, postoje i pozitivne strane primjene spomenutog obrasca, a navode ih Wilmot i Hocker (1998). Naime, ovaj obrazac može uključivati spremnost da se razumije pozicija druge osobe te ukazivanje poštovanja za istu, odnosno spremnost pojedinca da objasni, dokaže i nametne svoj stav, ali da istovremeno to dopusti i drugoj strani. Iz prethodno navedenoga, moguće je zaključiti kako obrazac pobjeđivanja ima više nedostaka nego prednosti i kao takav može se okarakterizirati kao neefikasan i nekvalitetan način rješavanja sukoba koji ne omogućuje poboljšanje kvalitete daljnjih međuljudskih odnosa.

Izbjegavanje

Izbjegavanje je moguće objasniti kao fizičko ili mentalno povlačenje iz sukoba (Rijavec i Miljković, 2002). Wilmot i Hocker (1998) opisuju izbjegavanje kao stil u kojem pojedinac poriče sukob, okoliša, mijenja i izbjegava predmete sukoba umjesto da se suoči s njim. Vlah (2011) ističe da osoba primjenom ovog obrasca vjeruje da će sukob nestati sam od sebe, pretvarajući se da on ne postoji. No, što je već ranije navedeno, izbjegavanje samo dovodi do pogoršavanja sukoba i jačanja frustriranosti (Uzelac i Buđanovac, 2003). Postoje različiti razlozi zbog kojih pojedinci izbjegavaju sukobe. Neki od tih razloga su strah ili nedostatak samopouzdanja pri suočavanju sa sukobima. No, izbjegavanje sukoba može dovesti do problema zbog trošenja velike količine energije pri izbjegavanju osoba drugačijih vrijednosti, životnih stilova, ideja i drugih obilježja, a time si pojedinac uskraćuje bogaćenje života različitim iskustvima.

Weeks (2000) ističe da pojedinci primjenjuju ovaj obrazac u situacijama kada izbjegavaju pravu temu i usredotočuju na nešto drugo, što je manje bitno, kako bi skrenuli pozornost od sadašnjeg sukoba, vjerujući da će nestati bez uključenosti u njega. Također, navodi nedostake ovog obrasca rješavanja sukoba zbog kojih se isti smatra neuspješnim i nedjelotvornim:

- Pojedinci si zbog izbjegavanja situacije ili odnosa uskraćuju mogućnost za važan osobni razvoj jer suočavajući se s problemima prevrednuju vlastite ideje i mišljenja.
- Izbjegavanje samo odgađa sukob i vodi do toga da postane još gori i snažniji.
- Izbjegavanjem sukoba frustriranost jača, a pogrešni stavovi se ne provjeravaju.
- Izbjegavanjem sukoba strane gube mogućnost korištenja razlika kojima bi pojasnili odnose i otvorili vlastite stavove prema mogućnostima poboljšanja odnosa.

Iako primjena ovog obrasca nije efikasna i kvalitetna u rješavanju interpersonalnih sukoba, Wilmot i Hocker (1998) navode neke prednosti ovog obrasca. Primjerice, izbjegavanje sukoba pruža pojedincu više vremena za

razmišljanje i pronalazak drugog rješenja te više vremena da se posveti važnijem i prioritetnom problemu. Osim toga, smatraju da je izbjegavanje sukoba bolji odabir u situacijama kada se želi zaštititi drugu stranu od povreda.

Kompromis

Uzelac i Bujišić (2014) navode da se model kompromisa iznimno često koristi u rješavanju interpersonalnih sukoba. Kompromis je traženje srednjeg rješenja ili spremnost odricanja u korist nečeg drugog (Rijavec i Miljković, 2002). Ovaj se obrazac naziva još i pristup cjenkanja te nudi rješenje sukoba koje je kratkotrajno te prema tome, nedjelotvorno (Weeks, 2000). On pokazuje podjednakost u brizi za sebe i brizi ga drugoga, ali rezultira dobitkom i gubitkom za svaku sukobljenu stranu. Primjenom ovog obrasca sukobljene strane moraju se odreći važnih ciljeva u svrhu dobivanja drugih te kompromis zapravo ovisi o zajedničkoj moći, u slučaju ako se jedna strana percipira kao nemoćna, ne postoji uvjerljiv razlog za postizanje kompromisa (Wilmot i Hocker, 1998). Nadalje, Vlah (2013) ističe da se kompromis usmjerava na zahtjeve obiju strana, ali se zapravo zanemaruju potrebe, stavovi, vrijednosti, mišljenja i ciljevi pojedinaca.

Weeks (2000) navodi negative posljedice korištenja obrasca kompromisa:

- Kompromis može definirati moć ukoliko jedna strana pridobije drugu i nagovori je da odustane od vlastitih ciljeva.
- Rezultat dobiven kompromisom je nastojanje svake strane u sukobu da ostvari samo prednosti te postavljanje nerealnih zahtjeva za koje se unaprijed zna da neće biti prihvaćene. Dojam koji se stvara jest nespremnost druge strane na mogući sporazum i povećavanje bijesa u pojedincu i odbijanje daljnje rasprave u sukobu.
- Primjena kompromisa daje nejasno razumijevanje relativnih vrijednosti i interesa do kojih drže strane u sukobu. Pojedinci se u sukobu više usmjeravaju na jednostavno računanje postignutog u dogovorima, nego na relativne vrijednosti postignutog iz razloga što je teže doprijeti do središta sukoba i krenuti s pozitivnim koracima prema njegovom rješavanju.

Kompromis se često zamjenjuje sa suradnjom, jer u nekim slučajevima prilikom postizanja kompromisa dolazi do većeg utroška energije, no suradnja ipak uključuje veću angažiranost, fleksibilnost i kreativnija rješenja koja uvažavaju zahtjeve, potrebe, mišljenja i vrijednosti obje strane. Osim toga, često dolazi do situacija u kojima pojedinci izbjegavaju upotrebu kompromisa jer se moraju odreći nečeg vrijednog.

U nekim slučajevima kompromis može biti i pozitivan, primjerice u situacijama u kojima omogućuje sukobljenim stranama da postignu vlastite važne ciljeve u kraćem roku nego što bi to postigli suradnjom te u situacijama kada se ostala moguća rješenja ispostave neuspješnim i neprikladnim. Također, kompromis daje ravnotežu moći koja se može koristiti za postizanje privremenih ili povoljnih nagodba pod vremenskim pritiskom (Wilmot i Hocker, 1998).

Rijavec i Miljković (2002) navode opise po kojima možemo prepoznati kada pojedinci koriste ovaj obrazac: pojedinci koji traže brza i obostrano prihvatljiva rješenja koja djelomično zadovoljavaju obje strane te pojedinci koji vole brza i praktična rješenja te vjeruju da je rješenje pravedno ako se obje strane odreknu svojih ciljeva.

Prilagodba

Prilagodba je pristup u kojem pojedinac ne razmišlja o svojim individualnim potrebama već ih zanemaruje u korist svih ostalih sudionika. Može se reći da je zanemarivanje individualnih potreba najvažnije obilježje obrasca prilagodbe (Wilmot i Hocker, 1998). Vlah (2013) ovaj obrazac definira kao rijetko djelotvoran jer se njegovom primjenom stvara iluzija da su glavni problemi odstranjeni, a istovremeno se važna pitanja uopće ne razmorne i ne razjasne. Pristup prilagodbe na određeni način podrazumijeva slabu angažiranost pojedinca. Kao razloge slabe angažiranosti u sukobima autorica navodi, strah od pojačavanje emocionalne reakcije koja može biti uzrokovana otkrivanjem prave biti sukoba, strah od razotkrivanja osobne ranjivosti i uvjerenja da nisu u stanju rješavati svoje sukobe. Pojedinac koji primjenjuje obrazac prilagodbe vjeruje da služi dobru skupine davanjem, žrtvovanjem i odstupanjem, što

ponekad i jest istina. Međutim, pojedinac bi mogao bolje utjecati na potrebe grupe kada bi bio angažiraniji i uporniji u rješavanju sukoba.

Wilmot i Hocker (1998) kao pozitivne strane ovog obrasca navode da prilagodba može biti dobar izbor u situacijama kada sprečava da jedna strana nanese štetu drugoj, odnosno jedna strana može smanjiti gubitak drugoj kada je svjesna da će svejedno izgubiti. Također, autori navode nedostatke primjene ovog pristupa. Neki od nedostataka jesu poticanje na natjecanje među stranama tko će biti bolja i razumnija osoba. Nadalje, primjena ovog obrasca može dodatno pridonijeti nedostatku moći jedne strane ili signalizirati da druga strana ne ulaže dovoljno u izgradnju odnosa te da joj nije stalo do rješavanja sukoba.

Weeks (2000) ističe nekoliko razloga zašto korištenje ovog obrasca ne uspijeva riješiti sukob. Primjerice, ovaj obrazac privremeno nagrađuje pojedinca koji brzo rješava sukob i stvara iluziju da se dio sukoba može samo prekriti, dok je zapravo rješenje kratkotrajno, a nakon toga sukob postaje još teži. Osim toga, obrazac prilagodbe oslabljuje sve strane, jer se ovim pristupom ne razvija proces u komunikaciji koji bi se mogao djelotvorno upotrebljavati u budućim sukobima.

Suradnja

Prema Hrvatskom jezičnom portalu² pojam *suradnje* definira se kao zajednički rad, odnosno zajedničko sudjelovanje radom ili djelatnošću. Primjenjujući obrazac suradnje u središte se pozornosti stavljaju trenutni sukob i cjelokupni odnosi, koristeći pri tome vještine za rješavanje sukoba, ali i vještine za izgrađivanje međuljudskih odnosa (Wilmot i Hocker, 1998; Weeks, 2000; Tatalović Vorkapić i sur. 2012; Vlah, 2013). Korištenje ovog obrasca zahtijeva najveću količinu angažiranosti i duži vremenski period za razliku od prijašnjih obrazaca, ali krajnji ishod je najdjelotvorniji, točnije dobitak za obje strane (Wilmot i Hocker, 1998). Veoma je bitno da svi sudionici sukoba međusobno uvažavaju mišljenja, potrebe, vrijednosti, zapažanja, ciljeve i osjećaje kako bi suradnja bila što uspješnija i kvalitetnija. Suradnički sukob nije zaključen do trenutka u kojem sukobljenje strane

² Hrvatski jezični portal < <http://hjp.znanje.hr/>>, pregledano 1. listopada 2018.

nisu podjednako zadovoljene i dok se ne slože s pronađenim rješenjem. U ovom je slučaju važno da se ni jedna strana ne smije osjećati pobjednikom u sukobu. Obrazac suradnje razlikuje se od kompromisa u tome što u tijeku rješavanja sukoba kompromisom obje strane traže brza i jednostavna rješenja koja zadovoljavaju zahtjeve obje strane. U suradnji je potrebno kreativno razmišljanje obje strane kako bi došle do rješenja koje će maksimalno zadovoljiti ciljeve i jedne i druge strane.

Premda je ovaj obrazac rješavanja sukoba najdjelotvorniji i najefikasniji i on ima nedostatke. Wilmot i Hocker (1998) kao negativne strane ovog pristupa navode situacije u kojima se pojedinac osjeća zarobljeno jer je suradnja jedini korišteni stil. Također, smatraju da nije vrijedno trošiti vrijeme i veliku količinu energije kako bi se postigla suradnja, ako pojedinci ne ulažu dovoljno napora u međusobne odnose i probleme. Osim toga, u sukobu ponekad postoji razlika u vještinama korištenja komunikacijskih vještina te pojedinci koji su verbalno vještiji od drugih, mogu suradnju koristiti na razne manipulativne načine, što rezultira razlikom u moći između strana. Suradnja se često naziva i zajedničko rješavanje problema budući da se temelji na partnerstvu, zajedničkom cilju i timskom radu. Također, suradnja pokazuje sukobljenim stranama da sukob može biti produktivan i pozitivan (Wilmot i Hocker, 1998). Primjena ovog obrasca može se prepoznati kod pojedinaca koji su spremni ozbiljno i duboko razmotriti problem kako bi uočili što muči obje strane i pronaći rješenje kojim će obje strane biti zadovoljene, pojedinaca koji su radoznali i žele otkriti potrebe i motive druge osobe, pojedinaca koji su otvoreni za razmjenu ideja i spremni su tražiti kreativno rješavanje problema te pojedinaca koji vjeruju da će pregovorima doći do najboljeg mogućeg rješenja (Rijavec i Miljković, 2002).

3.2. Dosadašnja istraživanja o obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima

U ovom poglavlju rada prikazat će se nekoliko istraživanja o stavovima prema obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima.

Kalagbor i Nnokam (2015) proveli su istraživanje kojem je cilj bio utvrditi stupanj primjene obrazaca ponašanja u sukobima. U istraživanju je ukupno sudjelovalo sedam ravnatelja i 147 učitelja srednjih škola u Nigeriji. Kao mjerni instrument koristio se upitnik SECONSQ koji se sastoji od pitanja koja se uklapaju u model četiri obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima, odnosno integraciji, dominaciji, kompromisu i izbjegavanju. Rezultati su pokazali da je kod učitelja dominantnija primjena obrasca izbjegavanja, dok ravnatelji češće primjenjuju obrazac integracije i obrazac kompromisa (Kalagbor i Nnokam, 2015).

Keleş i Alisininoglu (2012) proveli su istraživanje kako bi ispitali primjenu obrazaca rješavanja sukoba među sudionicima predškolskog odgoja. U istraživanju je ukupno sudjelovalo 21 ispitanik, a ispitanike su činili studenti predškolskog odgoja. Za prikupljanje podataka koristila se slikovnica pomoću koje su ispitanici osmišljavali priču i čitali je na glas dok ih je snimala kamera. U slikovnici je bilo prikazano dijete koje pokazuje visoku razinu intenziteta prilikom rješavanja sukoba i pritom se odnosi agresivno prema drugim osobama. Rezultati istraživanja pokazuju da čitanje budućih odgajatelja češće vodi primjeni obrazaca verbalne agresije i izbjegavanja, nego primjeni fizičke agresije (Keleş i Alisininoglu, 2012).

Vlah je provela nekolicinu istraživanja o obrascima ponašanja u sukobima. Primjerice u istraživanje iz 2004. godine sudjelovalo je 871 ispitanik deset srednjih stručnih škola u Rijeci i Opatiji. Ovim istraživanjem htjelo se dokazati da mladi koji su procijenjeni s različitim poremećajima u ponašanju češće imaju stavove koji zagovaraju potrebu primjenu obrazaca izbjegavanja, pristupa brzih rješenja, pobjeđivanja te stavove prema nekim karakteristikama socijalnih sukoba ili ponašanja u sukobu koji vode nekonstruktivnom rješavanju sukoba, za razliku od mladih kod kojih se ne procjenjuju poremećaji u ponašanju. Druga pretpostavka istraživanja bila je da mladi bez poremećaja u ponašanju češće koriste obrazac kompromisa i suradnje. Prva hipoteza istraživanja nije bila prihvaćena, no druga jest. Istraživanje je pokazalo da mladi bez poremećaja u ponašanju teže suradničkom rješavanju sukoba. Ista autorica (2010a) provela je istraživanje kojim je potvrdila rezultate prethodnog istraživanja. Cilj istraživanja bio je utvrditi međusobne relacije između različitih stavova o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima i razina

poremećaja u ponašanju adolescenata. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 1125 adolescenat osam strukovnih škola u Rijeci. Rezultati su pokazali da adolescenti koji se nalaze na nultoj razini poremećaja u ponašanju odbacuju obrazac pobjeđivanja i prihvaćaju obrazac suradnje u interpersonalnim sukobima. Suprotne rezultate pokazali su adolescenti na prvoj i drugoj/trećoj razini poremećaja u ponašanju koji odbacuju obrazac suradnje i prihvaćaju obrazac pobjeđivanja. Također, potvrđeno je da rizično procijenjeni učenici zahtijevaju intenzivan tretman učenja socijalnih i komunikacijskih vještina pomoću kojih bi uspješno upravljali interpersonalnim sukobima.

Vlah i Pinoza – Kukurin (2012) provele su istraživanje u kojem su ispitivale stavove studenata o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima. U istraživanju je ispitan 121 student učiteljskog studija i studija predškolskog odgoja na Učiteljskom fakultetu u Rijeci. Kao instrument istraživanja primijenjena je Skala o stavovima prema obrascima ponašanja u socijalnim sukobima (Uzelac i Žakman, 2000, prema Vlah i Pinoza – Kukurin, 2012). Rezultati dobiveni istraživanjem potvrđuju postavljene hipoteze, odnosno da stavovi studenata Učiteljskog fakulteta u Rijeci prema obrascima ponašanja u socijalnim sukobima nisu svojstveni suradnji u sukobima te da nema statistički značajnih relacija između pojedine godine studiranja i stavova prema obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima. Autorice su došle do rezultata da otprilike 10% studenata smatra da je prilagodba uvijek jako loša i gotovo uvijek loša, dok približno 36% njih izjavljuje da je prilagodba uvijek dobra ili gotovo uvijek dobra. Otprilike 18% studenata ima stav prema izbjegavanju kao nečemu što je uvijek loše ili gotovo uvijek loše, dok 35% studenata smatra da je ono uvijek jako dobro ili gotovo uvijek dobro. Polovica studenata misli da je obrazac pobjeđivanja ponekad dobar, a ponekad loš, što pokazuje na njihovu spremnost na konstruktivno ponašanje u sukobima. Kompromis je također vrlo dobro prihvaćen među studentima, a o tome govori činjenica da preko 66% studenata smatra da je on uvijek jako dobar ili gotovo uvijek dobar. Više od polovice studenata ima stav prema suradnji da je ona uvijek jako dobra ili gotovo uvijek dobra, dok otprilike 10% studenta smatra da je ona uvijek jako loša ili gotovo uvijek loša.

Vlah, Jančec i Čepić (2015) provele su istraživanje u kojem je sudjelovalo 155 učitelja osnovnih škola. Cilj istraživanja bio je istražiti stavove učitelja prema obrascima ponašanja u socijalnim sukobima. Kako bi to istražile koristile su se Skalom stavova prema socijalnim sukobima (Vlah, 2013) koja se sastoji od tri obrasca : izbjegavanje/prilagodba, suradnja i pobjeđivanje. Rezultati istraživanja pokazuju da je među učiteljima obrazac suradnje najprihvatljiviji, a obrazac pobjeđivanja najmanje prihvaćen obrazac ponašanja u sukobima. Osim toga, autorice su došle do rezultata da obrazac pobjeđivanja ima vrlo slabu pozitivnu korelaciju s obrascem izbjegavanja/prilagodbom, a to znači da je prihvaćanje pobjednika zapravo prihvaćanje izbjegavanja/prilagodbe i obrnuto. (Vlah, Jančec, Čepić, 2015).

Čizmić (2016) je u sklopu svog završnog rada provela istraživanje kojim se htjelo utvrditi učestalost korištenja obrazaca pobjeđivanja, izbjegavanja, prilagodbe, kompromisa i suradnje u interpersonalnim sukobima, utvrditi povezanost tih obrazaca u interpersonalnim sukobima odgajatelja u dječjem vrtiću te povezanost životne dobi s korištenjem obrasca ponašanja. U istraživanju je sudjelovalo ukupno 46 odgajatelja iz šest riječkih vrtića te je primijenjena Skala ponašanja u interpersonalnim sukobima (Kilman i Thomas, 1975). Rezultati istraživanja su pokazali da odgajatelji uglavnom odbacuju stil pobjeđivanja, dok obrazac prilagodbe niti prihvaćaju niti odbacuju. Osim toga, rezultati su pokazali da odgajatelji uglavnom prihvaćaju obrazac izbjegavanja i kompromisa, a u potpunosti prihvaćaju obrazac suradnje. Istraživanjem je djelomično potvrđena hipoteza da odgajatelji u interpersonalnim sukobima najčešće primjenjuju obrazac suradnje i kompromisa, a manje obrasce pobjeđivanja, izbjegavanja i prilagodbe. Također, potvrđeno je da nema povezanosti između životne dobi odgajatelja i korištenja obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima.

4. SVRHA, CILJEVI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA

Svrha ovog istraživanja je dati doprinos znanstvenim spoznajama o ponašanju budućih odgajatelja i učitelja u interpersonalnim sukobima. Praktična svrha ovog rada je dati prijedloge za unapređivanje studijskih programa.

Zadaci istraživanja bili su sljedeći:

- Analiza literature i istraživanja koja sadrže analize termina i dostupnih istraživanja vezanih za sukobe kod odgajatelja.
- Provesti empirijsko istraživanje studenata Učiteljskog fakulteta u Rijeci i analizirati dobivene podatke.

Cilj 1: Utvrditi samoiskazanu učestalost uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u sukobima kod budućih učitelja i odgajatelja.

Cilj 2: Utvrditi povezanost između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima kod budućih odgajatelja i učitelja.

H1: Studenti će češće iskazivati uporabu suradnje, kompromisa i prilagodbe, a manje izbjegavanja i pobjeđivanja u sukobima.

H2: Nema povezanosti između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima kod budućih odgajatelja i učitelja.

5. METODA ISTRAŽIVANJA

5.1. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno u ljetnom semestru akademske godine 2017./2018. na Učiteljskom fakultetu u Rijeci. U njemu je sudjelovalo ukupno 291 ispitanik, od kojih je 124 preddiplomske i 135 diplomske razine studija Učiteljskog fakulteta u Rijeci. Na Učiteljskom studiju sudjelovalo je 160 ispitanika, a na Ranom i predškolskom odgoju i obrazovanju sudjelovalo je 125 ispitanika, što se može vidjeti na tablici 1. Šest studenata nije se izjasnilo koji studijski smjer polaze.

Tablica 1. Distribucija ispitanika prema studijskoj razini i smjeru studija

Ukupan broj Sudionika	Učiteljski Studij	Rpoo
291	160	125

Na tablici 2. vidljivo je da od 285 ispitanika koji su se izjasnili o studijskoj godini koju polaze, najviše ih pohađa treću godinu i to ukupno 71 (24,4%), a zatim prvu godinu, njih 65 (22,3%). Odmah nakon slijedi druga godina koju pohađaju 63 ispitanika (21,6), 46 ispitanika (15,8%) pohađa četvrtu godinu te najmanje ispitanika pohađa petu godinu, njih 40 (13,7%).

Tablica 2. Distribucija ispitanika prema godini studija

Godina studija	Broj sudionika	Postotak
1	65	22,3
2	63	21,6
3	71	24,4
4	46	15,8
5	40	13,7
UKUPNO	285	97,9

Iz tablice 3. vidljivo je da je od ukupnog broja ispitanika koji su sudjelovali u istraživanju, većina ih pripada ženskom spolu i to 280, dok je samo 11 ispitanika muškog spola.

Tablica 3: Distribucija ispitanika prema spolu

Spol	Broj ispitanika	Postotak
M	11	3,8
Ž	280	96,2
UKUPNO	291	100,0

Iz tablice 4. vidljivo je da su sudionici istraživanja u dobi između 18 i 48 godina. Najviše sudionika ima u dobi od 19 do 23 godine, a prosječna dob ispitanika iznosi 22 godine.

Tablica 4: Distribucija ispitanika s obzirom na dob

Dob	Broj ispitanika
18	1
19	30
20	62
21	63
22	36
23	41
24	17
25	6
26	4
27	3
29	1
30	1
30	1
37	1
41	1
43	1
45	1
48	1

U tablici 5. nalazi se distribucija ispitanika s obzirom na radni staž. Od ukupno 291 ispitanika, njih 246 izjasnilo se o svom radnom iskustvu, dok se 45 ispitanika nije izjasnilo. Analizom se došlo do podatka da više od 75% ispitanika uopće nema

radnog iskustva, dok se za 3% ispitanika utvrdilo da ima radnog iskustva. Prosječni radni staž ispitanika, onih koji su se izjasnili, iznosi 6 mjeseci, odnosno pola godine.

Tablica 5. Distribucija ispitanika s obzirom na radni staž

RADNI STAŽ	BROJ ISPITANIKA	POSTOTAK
0	219	75,3
1 mjesec	2	0,7
2 mjeseca	2	0,7
4 mjeseca	1	0,3
5 mjeseci	1	0,3
1 godina	8	2,7
2 godine	3	1,0
3 godine	2	0,7
4 godine	1	0,3
5 godina i 3 mjeseca	1	0,3
5 godina i 5 mjeseci	1	0,3
11 godina	1	0,3
15 godina	1	0,3
17 godina	1	0,3
20 godina	1	0,3
25 godina	1	0,3
UKUPNO	246	84,5

5.2. Mjerni instrument

Mjerni instrument koji se koristio u istraživanju naziva se Skala ponašanja u interpersonalnim sukobima (Kilman i Thomas, 1975, prema Wilmot i Hocker, 1998). Prevedena je u radu (Čizmić, 2016). Skala obuhvaća pet stilova ponašanja u rješavanju konflikata, a od sudionika se tražilo da zaokruže broj, odnosno razinu slaganja sa svakom tvrdnjom. Ovo je bila uputa na početku upitnika:

Molimo Vas, prisjetite se sukoba s jednom osobom na svom radnom mjestu ili u Vašoj obitelji (-----) kojeg ste imali u nedavno vrijeme (proteklih jedan do četiri tjedna). Ne trebate napisati njegovo/njezino ime na ovu crtu ----- ali zapamtite o kome se radi i o kakvom sukobu radi jer će se pitanja odnositi na tu osobu tijekom ispunjavanja ovog upitnika. Upitnik ima 32 tvrdnje o tom sukobu /konfliktu koje trebate pažljivo pročitati i odgovoriti. Trebate izabrati samo jedan broj pored svake tvrdnje i označiti ga. Ovdje su značenja svakog broja.

1	2	3	4	5
nikada	rijetko	ponekad	često	uvijek

Obrazac izbjegavanja čine čestice:

- Pokušavam izbjeći širenje konflikta i pokušavam zadržati svoj sukob s ... za sebe.
- Obično izbjegavam otvorenu raspravu o svojim razlikama s ...
- Pokušavam ostati dalje od neslaganja s ...
- Izbjegavam susret s ...
- Pokušavam zadržati svoje neslaganje s ... za sebe da bi izbjegao/la zamjeranje.
- Pokušavam izbjeći neugodne razmjene (misli, osjećaja) s ...
- Općenito izbjegavam diskusiju s ...

Obrazac pobjeđivanja čine čestice:

- Koristim svoj utjecaj na ... kako bi moja ideja bila prihvaćena.
- Koristim svoj autoritet prema ... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist.

- Koristim svoju stručnost na ... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist.
- Općenito sam nepokolebljiv/a u ostvarenju svoje strane predmeta debate s ...
- Ponekad koristim svoju moć prema ... da pobijedim u natjecateljskoj situaciji.
- Inzistiram na tome da moja pozicija bude prihvaćena tijekom sukoba.
- Podižem glas kada pokušavam pridobiti druge osobe da prihvate moju poziciju.
- Dominiram svojim argumentima sve dok drugi ljudi ne shvate moju poziciju.
- Uvjeravam uporno u obrani svog stava.

Obrazac kompromisa čine čestice:

- Pokušavam pronaći srednje rješenje da bi se riješila slijepa ulica u sukobu.
- Obično predlažem srednje rješenje da bi se riješila slijepa ulica u sukobu.
- Pregovaram s ... kako bismo dosegнули kompromis.
- Koristim „daj i uzmi“ pristup kako bi se realizirao kompromis.

Obrazac prilagodbe čine čestice:

- Općenito pokušavam zadovoljiti potrebe ...
- Obično se prilagođavam željama ...
- Popuštam željama ...
- Obično dopuštam povlastice ...
- Uobičajeno slijedim sugestije ...
- Pokušavam zadovoljiti očekivanja ...

Obrazac suradnje čine čestice:

- Pokušavam istražiti predmet debate s ... kako bi pronašli rješenje koje odgovara oboma.

- Pokušavam integrirati svoje ideje s idejama ... kako bismo zajednički donijeli odluku.
- Pokušavam raditi s ... kako bismo pronašli solucije za problem koje zadovoljavaju naša očekivanja.
- Izmjenjujem istinite informacije ... da riješimo problem zajedno.
- Pokušavam iznijeti sve naše zabrinutosti na otvoreno kako bi predmet debate bio riješen na najbolji mogući način.
- Suradujem s ... kako bi iznijela odluke koje su prihvatljive za obje strane.

5.3. Postupak prikupljanja i obrada podataka

Podatci su prikupljeni u sklopu projekta „Razine rizika za probleme u ponašanju djece rane razvojne dobi i stručne intervencije“, profesorice izv.prof.dr.sc. Nataše Vlah. Podatke su prikupile studentice u dogovoru s predmetnim profesorima Učiteljskog fakulteta u Rijeci. Ciljna skupina ispitanika ovog istraživanja bili su studenti, odnosno budući odgajatelji i učitelji. Za upitnik je bilo potrebno izdvojiti 10 – 15 minuta, a ispitanici su upitnike ispunjavali dobrovoljno, te im je zajamčena potpuna anonimnost i odustajanje u bilo kojem trenutku.

Podatci su se obrađivali u programu IBM SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences), a informacije su se obradile deskriptivnom i korelacijskom metodom analize.

6. REZULTATI I RASPRAVA

U ovom poglavlju slijedi analiza podataka za svaku od čestica iz pet obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima: obrazac izbjegavanja, pobjeđivanja, kompromisa, prilagodbe i suradnje.

6.1. Obrazac izbjegavanja u sukobima

Obrazac izbjegavanja u sukobima ispitivan je sa sedam tvrdnji na koje su studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci davali odgovore, a referirajući se na neki svoj nedavni aktualni sukob.

Tablica 6. Pokušavam izbjeći širenje konflikata i pokušavam zadržati svoj sukob s... za sebe

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	F	%
nikada	4	2,5	7	5,6
rijetko	15	9,6	10	8,1
ponekad	45	28,7	38	30,6
često	51	32,5	36	29,0
uvijek	42	26,8	33	26,6
ukupno	157	100,0	124	100,0
r	0.02		-0.04	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 6. vidljivo je da više od polovice budućih odgajatelja i budućih učitelja često i uvijek pokušavaju izbjeći širenje konflikata te pokušavaju zadržati svoj sukob za sebe. Isto tako, njih malo više od desetine nikada ili rijetko koriste ovo ponašanje.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 7. Obično izbjegavam otvorenu raspravu o svojim razlikama s...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	13	8,3	15	12,1
rijetko	34	21,7	24	19,4
ponekad	57	36,3	46	37,1
često	31	19,7	25	20,2
uvijek	22	14,0	14	11,3
ukupno	157	100,0	124	100,0
r	0.01		-0.18*	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 7. vidljivo je da je za česticu *Obično izbjegavam otvorenu raspravu o svojim razlikama s...* otprilike trećina ispitanika oba smjera iskazala da to ponašanje često i uvijek primjenjuje. Također, gotovo trećina ispitanika obje skupine odgovorila je da to ponašanje nikada i rijetko koristi.

Može se utvrditi da postoji negativna niska korelacija između promatranog samoiskazanog ponašanja i godina studija. Što su studenti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mlađi, to češće obično izbjegavaju otvorenu raspravu o svojim razlikama sa sukobljenom stranom.

Tablica 8. Pokušavam ostati dalje od neslaganja s...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	6	3,8	5	4,0
rijetko	18	11,5	16	12,9
ponekad	63	40,1	41	33,1
često	40	25,5	35	28,2
uvijek	30	19,1	27	21,8

ukupno	157	100,0	124	100,0
r	0.09		-0.07	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 8. vidljivo je da gotovo polovina ispitanika obje skupine često i uvijek pokušava ostati dalje od neslaganja sa sukobljenom stranom. Isto tako, manje od petine ispitanika obje skupine iskazalo je da ovo ponašanje nikada i rijetko koristi.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima.

Tablica 9. Izbjegavam susret s...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	F	%
nikada	75	47,8	60	48,4
rijetko	23	14,6	27	21,8
ponekad	31	19,7	18	14,5
često	16	10,2	10	8,1
uvijek	12	7,6	9	7,3
ukupno	157	100,0	124	100,0
r	-0.25**		-0.1	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 9. vidljivo je da je više od polovine ispitanika učiteljskog studija i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja odgovorilo da nikada i rijetko izbjegavaju susret sa sukobljenom stranom, dok je manje od petine ispitanika obje skupine iskazalo za isto ponašanje da ga uvijek i često koristi.

Vidljivo je da postoji negativna korelacija između promatranog samoiskazanog ponašanja i godina studija. Što su studenti učiteljskog smjera mlađi, to češće izbjegavaju susret sa sukobljenom stranom.

Tablica 10. Pokušavam zadržati svoje neslaganje s... za sebe da bi izbjegao/la zamjeranje

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	F	%
nikada	27	17,2	25	20,3
rijetko	40	25,5	23	18,7
ponekad	53	33,8	42	34,1
često	18	11,5	18	14,6
uvijek	19	12,1	15	12,2
ukupno	157	100,0	123	100,0
r	-0.09		-0.12	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 10. vidljivo je da je skoro polovina ispitanika učiteljskog studija odgovorila da nikada i rijetko primjenjuje ponašanje u kojem pokušava zadržati svoje neslaganje sa sukobljenom stranom za sebe kako bi izbjegla zamjeranje, dok je isto odgovorilo više od trećine ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Malo više od četvrtine ispitanika obje skupine odgovorilo je da ovo ponašanje često i uvijek primjenjuje.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studija i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja.

Tablica 11. Pokušavam izbjeći neugodne razmjene (misli, osjećaja) s ...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	17	10,9	19	15,3

rijetko	27	17,3	16	12,9
ponekad	56	35,9	38	30,6
često	33	21,2	34	27,4
uvijek	23	14,7	17	13,7
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.00		-0.13	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 11. vidljivo je da je više od trećine ispitanika učiteljskog studija i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za česticu *Pokušavam izbjeći neugodne razmjene (misli, osjećaja) s ...* odgovorilo da to ponašanje često i uvijek koristi. Suprotno od toga, odgovore nikada i rijetko iskazalo je malo više od četvrtine ispitanika obje skupine.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studija i samoiskazane učestalosti primjene obrazaca ponašanja u sukobima.

Tablica 12. Općenito izbjegavam diskusiju s...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	34	21,9	36	29,0
rijetko	28	18,1	20	16,1
ponekad	47	30,3	32	25,8
često	26	16,8	25	20,2
uvijek	20	12,9	11	8,9
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	-0.11		-0.16	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 12. vidljivo je da gotovo polovica ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja nikada i rijetko općenito izbjegava diskusiju sa

sukobljenom stranom, dok je taj broj nešto manji kod ispitanika učiteljskog studija, točnije čini ih 40%. Malo više od četvrtine ispitanika obje skupine odgovorilo je da ovo ponašanje primjenjuje često i uvijek.

Iz tablice 12. također je vidljivo da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazane učestalosti primjene obrazaca ponašanja u sukobima.

Iz prethodnih se tablica može zaključiti kako studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci niti prihvaćaju niti ne prihvaćaju obrazac izbjegavanja u interpersonalnim sukobima. Čestice u kojima je vidljivo da studenti prihvaćaju obrazac izbjegavanja su: *Pokušavam izbjeći širenje konflikata i pokušavam zadržati svoj sukob s...za sebe*, *Pokušavam ostati dalje od neslaganja s...*, *Pokušavam izbjeći neugodne razmjene (misli, osjećaja) s...*, u kojima je veći broj studenata odgovorio da uglavnom koristi to ponašanje. Čestice u kojima je vidljivo da studenti ne prihvaćaju obrazac izbjegavanja su: *Izbjegavam susret s...*, *Pokušavam zadržati svoje neslaganje s... za sebe da bi izbjegao/la zamjeranje*, *Općenito izbjegavam diskusiju s...* Također, može se zaključiti da nema pretjeranog odstupanja između studenata učiteljskog studija i studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Analizirajući dobivene podatke može se utvrditi da su obje skupine za postavljene čestice približno jednako odgovarale. Postoje male razlike u mišljenjima, primjerice u česticama: *Općenito izbjegavam diskusiju s...* i *Pokušavam zadržati svoje neslaganje s... za sebe da bi izbjegao/la zamjeranje*. Na veći broj čestica ispitanici su odgovorili da to koriste ponekad, stoga se može reći da uglavnom pokušavaju izbjeći širenje konflikata te pokušavaju zadržati sukob za sebe, uglavnom izbjegavaju otvorenu raspravu sa sukobljenom stranom i pokušavaju ostati dalje od neslaganja sa suparnikom. Međutim, najviše budućih odgajatelja i učitelja su za česticu *Izbjegavam susret s...* odgovorili da to ponašanje nikada ne koriste, što pokazuje da su ipak spremni na suočavanje s problemom i konstruktivno ponašanje.

Obrazac izbjegavanja u sukobima nije efikasan i djelotvoran način rješavanja sukoba jer iako pojedinci vjeruju da će s vremenom problem nestati, ono dovodi do jačanja sukoba, frustracija i napetosti. Weeks (2000) smatra da on ne utječe pozitivno na buduće međuljudske odnose, a buduće profesije studenata zahtijevaju visoku

razinu kvalitete pri uspostavljanju i održavanju međuljudskih odnosa, stoga je bitno da studenti ovaj obrazac primjenjuju u što manjoj mjeri.

Ovo istraživanje djelomično potvrđuje dobivene rezultate Čizmić (2016) u kojem odgajateljice uglavnom prihvaćaju obrazac izbjegavanja u sukobima, dok u ovom istraživanju studenti djelomično prihvaćaju obrazac izbjegavanja.

Može se primjetiti da su odgovori na dvije čestice pokazali da postoje relacije s godinama studija i samoiskazane učestalosti primjene obrazaca ponašanja u sukobima, i to na čestice: *Obično izbjegavam otvorenu raspravu o svojim razlikama s...* i *Izbjegavam susret s...* Utvrdilo se da postoji negativna niska korelacija između promatranog i samoiskazanog ponašanja i godina studija. Nadalje, uočeno je da što su studenti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja mlađi, to više izbjegavaju otvorenu raspravu o svojim razlikama, te što su studenti učiteljskog studija mlađi, to češće izbjegavaju susret sa sukobljenom stranom. To se može pripisati tome da s godinama studija studentima jača samopouzdanje i hrabrost za suočavanje sa sukobljenom stranom.

6.2. Obrazac pobjeđivanja u sukobima

U istraživanju se obrazac pobjeđivanja u interpersonalnim sukobima ispitivao pomoću sljedećih devet čestica.

Tablica 13. Koristim svoj utjecaj na... kako bi moja ideja bila prihvaćena

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	47	30,3	43	34,7
rijetko	32	20,6	23	18,5
ponekad	48	31,0	39	31,5
često	24	15,5	16	12,9
uvijek	4	2,6	3	2,4
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.02		0.00	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 13. vidljivo je da je više od polovine ispitanika obje skupine za česticu *Koristim svoj utjecaj na... kako bi moja ideja bila prihvaćena* odgovorilo da to ponašanje nikada i rijetko koristi. Manje od petine ispitanika obje skupine za isto je ponašanje iskazalo da ga često i uvijek primjenjuje.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studija i samoiskazane primjene obrazaca ponašanja u sukobima.

Tablica 14. Koristim svoj autoritet prema... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	70	45,5	59	47,6
rijetko	36	23,4	32	25,8
ponekad	30	19,5	23	18,5
često	14	9,1	8	6,5
uvijek	4	2,6	2	1,6
ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.03		0.03	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 14. vidljivo je da je najveći broj ispitanika obje skupine odgovorilo za česticu *Koristim svoj autoritet prema... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist* da takvo ponašanje nikada i rijetko koristi. Takvih je više od polovine, odnosno približno 70% kod obje skupine. Otprilike desetina ispitanika obje skupine iskazala je da ovo ponašanje često i uvijek koristi.

Vidljivo je da nema značajnih relacija između promatranog samoiskazanog ponašanja i godina studija.

Tablica 15. Koristim svoju stručnost na... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
Nikada	61	39,4	46	37,1
Rijetko	34	21,9	21	16,9
Ponekad	35	22,6	34	27,4
Često	19	12,3	19	15,3
Uvijek	5	3,9	4	3,3
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.14		-0.04	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 15. vidljivo je da više od polovine ispitanika obje skupine, odnosno i budućih učitelja i budućih odgajatelja nikada i rijetko primjenjuje svoju stručnost na pojedinca kako bi on/a donio/jela odluku u njihovu korist. Manje od petine ispitanika obje skupine odgovorilo je da isto ponašanje često i uvijek primjenjuje.

Vidljivo je da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazne primjene obrazaca ponašanja u sukobima.

Tablica 16. Općenito sam nepokolebljiv/a u ostvarivanju svoje strane predmeta debate s...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	24	15,6	21	16,9
rijetko	39	25,3	30	24,2
ponekad	60	39,0	40	32,3
često	25	16,2	26	21,0
uvijek	6	3,9	7	5,6

ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.15		-0.06	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 16. vidljivo je da je nešto manje od polovice ispitanika obje skupine, točnije 40,9% ispitanika učiteljskog studija i 41,1% ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, iskazalo da su nikada i rijetko nepokolebljivi u ostvarivanju svoje strane predmeta debate sa sukobljenom stranom. Otprilike petina ispitanika učiteljskog studija odgovorila je da isto ponašanje često i uvijek koristi, dok je to isto odgovorilo malo više od četvrtine ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Vidljivo je da nema značajnih povezanosti između promatranog samoiskazanog ponašanja i godina studija.

Tablica 17. Ponekad koristim svoju moć prema... da pobijedim u natjecateljskoj situaciji

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	59	38,3	50	40,3
rijetko	37	24,0	22	17,7
ponekad	38	24,7	27	21,8
često	14	9,1	21	16,9
uvijek	6	3,9	4	3,2
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.06		0.04	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 17. vidljivo je da je više od polovine ispitanika obje skupine za česticu *Ponekad koristim svoju moć prema... da pobijedim u natjecateljskoj situaciji* odgovorilo da to ponašanje nikada i rijetko koristi. Isto tako, malo više od desetine ispitanika učiteljskog studija odgovorilo je da to ponašanje

često i uvijek koristi, dok je u skupini ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja to odgovorila otprilike petina ispitanika.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazane učestalosti primjene obrazaca ponašanja u sukobima.

Tablica 18. Inzistiram na tome da moja pozicija bude prihvaćena tijekom sukoba

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	23	14,7	21	17,1
rijetko	32	20,5	22	17,9
ponekad	51	32,7	48	39,0
često	39	25,0	23	18,7
uvijek	11	7,1	9	7,3
ukupno	156	100,0	123	100,0
r	0.06		0.01	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 18. vidljivo je da su mišljenja studenata o čestici *Inzistiram na tome da moja pozicija bude prihvaćena tijekom sukoba* veoma slična. Približno jednak broj studenata oba smjera ovo ponašanje primjenjuje nikada i rijetko, i to njih malo više od trećine. Isto tako, otprilike trećina budućih učitelja to ponašanje koristi često i uvijek, dok je kod budućih odgajatelja taj broj nešto manji, približno četvrtina njih.

Vidljivo je da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 19. Podižem glas kada pokušavam pridobiti druge osobe da prihvate moju poziciju

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	F	%
nikada	33	21,2	32	25,8

rijetko	38	24,4	36	29,0
ponekad	44	28,2	36	29,0
često	33	21,2	14	11,3
uvijek	8	5,1	6	4,8
ukupno	156	100,0	124	100,0
r		-0.06		0.03

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 19. vidljivo je da otprilike polovina ispitanika obje skupine nikada i rijetko podiže glas kada pokušavaju pridobiti druge da prihvate njihovu poziciju. Malo više od četvrtine ispitanika učiteljskog studija to ponašanje uvijek i često koristi. Kod ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja taj broj je nešto manji, i to čini manje od petine ispitanika.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 20. Dominiram svojim argumentima sve dok drugi ljudi ne shvate moju poziciju

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	24	15,5	21	16,9
rijetko	34	21,9	29	23,4
ponekad	52	33,5	47	37,9
često	36	23,2	22	17,7
uvijek	9	5,8	5	4,0
ukupno	155	100,0	124	100,0
r		0.00		-0.08

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 20. vidi se da je više od trećine ispitanika obje skupine odgovorilo da nikada i rijetko koriste ponašanje u kojem dominiraju svojim argumentima sve

dok drugi ljudi ne shvate njihovu poziciju. Više od četvrtine budućih učitelja iskazalo je da to ponašanje često i uvijek koristi, dok je kod budućih odgajatelja to odgovorilo otprilike petina njih.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazane učestalosti korištenja obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima.

Tablica 21. Uvjeravam uporno u obrani svog stava

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	15	9,6	10	8,1
rijetko	26	16,7	27	21,8
ponekad	60	37,5	36	29,0
često	39	25,0	36	29,0
uvijek	16	10,3	15	12,1
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.09		0.05	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 21. vidljivo je da više od četvrtine i budućih odgajatelja i budućih učitelja nikada i rijetko uvjeravaju uporno u obrani svog stava. Isto tako, više od trećine budućih učitelja ovo ponašanje koristi često i uvijek, dok je taj broj nešto veći kod budućih odgajatelja, točnije 41,1%.

Iz tablice 21. također je vidljivo da nema značajnih relacija s godinama studija.

Iz prethodnih tablica može se zaključiti da studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci uglavnom odbacuju obrazac pobjeđivanja u interpersonalnim sukobima. U svim česticama koje se odnose na obrazac pobjeđivanja većina je studenata odgovorila da to ponašanje nikada ili rijetko primjenjuje. Vidljivo je kako budući odgajatelji i budući učitelji najviše odbacuju česticu *Ponekad koristim svoj autoritet*

prema... kako bi on/a donio/jela odluku u moju korist. Prema dobivenim rezultatima, vidljivo je da je veoma mali broj ispitanika odgovorio da uvijek primjenjuje neka od ponašanja opisana u česticama, čime se zapravo i potvrđuje da studenti odbacuju obrazac pobjeđivanja. Dobiveni rezultati obje skupine veoma su slični te su razlike minimalne i zanemarive. Rijavec i Miljković (2002) navode da je pobjeđivanje zapravo upotrebljavanje moći kako bi se ostvario osoban cilj te je pritom pristutna agresivnost i dominantnost, što nikako nije pozitivno u odgajateljskoj i učiteljskoj profesiji. Također, ovaj obrazac je neefikasan i nekonstruktivan prilikom rješavanja sukoba te je upravo zbog toga bitno da se u što manjoj mjeri primjenjuje. To je osobito bitno zbog toga što profesije odgajatelja i učitelja zahtijevaju konstruktivno rješavanje sukoba. Osim toga, obrazac pobjeđivanja negativno djeluje na ostvarivanje budućih međuljudskih odnosa koji su veoma bitni za odgajateljsku i učiteljsku profesiju, čime se može zaključiti da bi se trebao izbjegavati.

Rezultati ovog istraživanja potvrđuju istraživanje Čizmić (2016) u kojem je dobiveno da odgajatelji Dječjeg vrtića Rijeka uglavnom odbacuju obrazac pobjeđivanja u interpersonalnim sukobima, premda se može utvrditi da su, obzirom na teorijsku nepoželjnost tog obrasca, rezultati indikativni za potrebu edukacija kod jednog dijela studenata.

6.3. Obrazac kompromisa u sukobima

Obrazac kompromisa u interpersonalnim sukobima ispitivao se pomoću četiri tvrdnje opisane u nastavku.

Tablica 22. Pokušavam pronaći srednje rješenje da bi se riješila slijepa ulica u sukobu

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	2	1,3	1	0,8
rijetko	13	8,4	4	3,2
ponekad	52	33,5	45	36,3
često	56	36,1	43	34,7
uvijek	32	20,6	31	25,0

ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.08		-0.12	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 22. vidljivo je da više od polovine ispitanika i budućih odgajatelja i budućih učitelja uvijek i često koriste ponašanje u kojem pokušavaju pronaći srednje rješenje da bi se riješila slijepa ulica u sukobu. Za razliku od njih, manje od desetine ispitanika odgovorilo je da to ponašanje često i uvijek koriste.

Može se utvrditi da ne postoji značajna relacija s godinama studija.

Tablica 23. Obično predlažem srednje rješenje da bi se riješila slijepa ulica u sukobu

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	3	1,9	1	0,8
rijetko	11	7,1	9	7,3
ponekad	49	31,6	40	32,3
često	55	35,5	43	34,7
uvijek	37	23,9	31	25,0
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.09		-0.08	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 23. vidljivo je da većina budućih odgajatelja i budućih učitelja, njih više od polovine, često i uvijek predlažu srednje rješenje kako bi se riješila slijepa ulica u sukobu. Isto tako, najmanji dio ispitanika, njih manje od desetine, to ponašanje nikada i rijetko ne koristi.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studija.

Tablica 24. Pregovaram s... kako bismo postigli kompromis

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
Nikada	8	5,2	4	3,2
Rijetko	16	10,4	13	10,5
ponekad	38	24,7	29	23,4
često	51	33,1	41	33,1
uvijek	41	26,6	37	29,8
ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.09		0.05	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 24. može se vidjeti da je većina ispitanika obje skupine, odnosno više od polovice njih, odgovorilo za česticu *Pregovaram s... kako bismo postigli kompromis* da to ponašanje koristi često i uvijek. Malo više od desetine ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja za ovo je ponašanje iskazalo da ga nikada i rijetko primjenjuje, dok je takvih nešto manje od petine na učiteljskom studiju.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazane učestalosti primjene obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima.

Tablica 25. Koristim „daj i uzmi“ pristup kako bi se realizirao kompromis

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	17	11,1	13	10,5
rijetko	22	14,4	13	10,5
ponekad	60	39,2	48	38,7
često	30	19,6	33	26,6
uvijek	24	15,7	17	13,7
ukupno	153	100,0	124	100,0

r	-0.03	0.01

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 25. vidljivo je da više od trećine ispitanika obje skupine za česticu *Koristim „daj i uzmi“ pristup kako bi se realizirao kompromi* kažu da ju koriste često i uvijek. Otprilike četvrtina ispitanika učiteljskog studija za isto je ponašanje iskazala da ga koristi često i uvijek, dok je takvih na ranom i predškolskom odgoju nešto više od petine ispitanika. .

Vidljivo je da nema značajnih relacija s godinama studija i samoiskazane učestalosti upotrebe obrazaca ponašanja u sukobima.

Iz prethodnih tablica vidljivo je da studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci uglavnom prihvaćaju obrazac kompromisa u rješavanju interpersonalnih sukoba. Čestica koju studenti najviše prihvaćaju je *Pregovaram s... kako bismo postigli kompromis* te je vidljivo da najveći broj ispitanika često i uvijek koristi ovo ponašanje. Dobiveni rezultati obje skupine su približno jednaki te se može zaključiti da budući odgajatelji i budući učitelji imaju podjednako mišljenje. Mala razlika u mišljenju vidi se u tome što u svim česticama budući odgajatelji u većoj mjeri od budućih učitelja prihvaćaju obrazac kompromisa.

Autorice Rijavec i Miljković (2002) navode definiciju kompromisa prema kojoj je ono traženje srednjeg rješenja i spremnost odricanja u korist nečega drugog, a samo rješenje kompromisa je kratkotrajno i nedjelotvorno. U suvremenom društvu kompromis se smatra veoma poželjnim, što možemo povezati i s rezultatima ovog istraživanja budući da ga ispitanici uglavnom prihvaćaju. Također, Uzelac i Bujišić (2014) navode da se kompromis u rješavanju sukoba iznimno često koristi. Također, ovim se rezultatima potvrđuju rezultati istraživanja Čizmić (2016) u kojima odgajateljice uglavnom prihvaćaju obrazac kompromisa u rješavanju interpersonalnih sukoba.

Studenti bi se trebali upoznati s negativnim i pozitivnim stranama ovog obrasca te uvidjeti kakva rješenja kompromis zapravo nudi, odnosno trebalo bi osvijestiti kod studenata da kompromis nudi samo kratkotrajno rješenje te da se

njegovom primjenom zapravo zanemaruju potrebe, stavovi, vrijednosti, mišljenja i ciljevi pojedinaca.

6.4. Obrazac prilagodbe u sukobima

Stav ispitanika za obrazac prilagodbe ispitan je pomoću šest čestica na koje su ispitanici davali odgovor referirajući se na neki prijašnji sukob.

Tablica 26. Općenito pokušavam zadovoljiti potrebe...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	13	8,3	6	4,9
rijetko	24	15,4	17	13,8
ponekad	47	30,1	49	39,8
često	56	35,9	28	22,8
uvijek	16	10,3	23	18,7
ukupno	156	100,0	123	100,0
r	0.17*		0.01	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 26. vidljivo da gotovo polovina ispitanika učiteljskog studija često i uvijek općenito pokušavaju zadovoljiti potrebe, dok je taj broj kod ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja nešto manji, točnije njih čini 41,5% ispitanika. Nešto manje od četvrtine budućih učitelja za isto je ponašanje reklo da ga primjenjuju nikada i rijetko. Također, isto je odgovorilo manje od petine ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

Vidljivo je da postoji pozitivna korelacija između promatranog i samo iskazanog ponašanja i godina studija. Što su studenti učiteljskog smjera mlađi, to rijeđe općenito pokušavaju zadovoljiti potrebe sukobljene strane.

Tablica 27. Obično se prilagođavam željama...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	12	7,7	9	7,3
rijetko	31	19,9	29	23,4
ponekad	70	44,9	49	39,5
često	36	23,1	26	21,0
uvijek	7	4,5	11	8,9
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.16		0.09	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 27. vidljivo je da su mišljenja studenata o čestici *Obično se prilagođavam željama* podijeljena, odnosno jednak broj studenta učiteljskog studija, njih više od četvrtine, odgovorili su da to ponašanje koriste nikada i rijetko te često i uvijek. Slična je situacija i kod studenata ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja. Malo manje od trećine njih odgovorili su da ovo ponašanje koriste rijetko i nikada, točnije njih 30,7%, te nešto manje njih često i uvijek, točnije njih 29,9%.

Može se utvrditi da ne postoji značajna relacija s godinama studija.

Tablica 28. Popuštam željama...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	18	11,6	13	10,5
rijetko	33	21,3	29	23,4
ponekad	65	41,9	53	42,7
često	34	21,9	21	16,9
uvijek	5	3,2	8	6,5
ukupno	155	100,0	124	100,0

r	0.12	0.08

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 28. vidljivo je da trećina ispitanika obje skupine nikada i rijetko popušta željama sukobljene strane. Isto tako, otprilike četvrtina ispitanika obje skupine iskazala je da isto ponašanje primjenjuje često i uvijek.

Vidljivo je da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 29. Obično popuštam povlastice...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	26	16,7	17	13,7
rijetko	34	21,8	38	30,6
ponekad	67	42,9	49	39,5
često	22	14,1	12	9,7
uvijek	7	4,5	8	6,5
ukupno	156	100,0	124	100,0

r	0.03	0.05

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 29. vidljivo je da gotovo polovina ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja odgovorila da nikada i rijetko popušta povlastice sukobljenoj strani, dok je jednako odgovorilo nešto više od trećine ispitanika učiteljskog studija. Manje od petine ispitanika obje skupine odgovorilo je za isto ponašanje da ga primjenjuje često i uvijek.

Vidljivo je da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 30. Uobičajeno slijedim sugestije...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	16	10,3	8	6,5
rijetko	30	19,4	29	23,4
ponekad	68	43,9	55	44,4
često	36	23,2	18	14,5
uvijek	5	3,2	14	11,3
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.05		0.05	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 30. vidljivo je da otprilike trećina ispitanika obje skupine odgovorila da nikada i rijetko slijedi sugestije sukobljene strane. Isto ponašanje često i uvijek koristi njih približno četvrtina ispitanika obje skupine.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 31. Pokušavam zadovoljiti očekivanja...

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	20	12,8	10	8,1
rijetko	21	13,5	24	19,4
ponekad	57	36,5	38	30,6
često	45	28,8	34	27,4
uvijek	13	8,3	18	14,5
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.05		0.05	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 31. vidljivo je da više od trećine ispitanika obje skupine često i uvijek pokušavaju zadovoljiti očekivanja druge strane. Nešto više od petine budućih odgajatelja i budućih učitelja odgovorilo je da ovo ponašanje nikada i rijetko koristi.

Iz tablice 31. također je vidljivo da nema značajnih povezanosti između godina studija i samoiskazane učestalosti primjene obrasca ponašanja u interpersonalnim sukobima.

Iz prethodnih je tablica vidljivo da obrazac prilagodbe u interpersonalnim sukobima nije niti u potpunosti prihvaćen niti odbačen među studentima Učiteljskog fakulteta. Gotovo u svakoj čestici najveći broj ispitanika navodi da ponašanje koristi ponekad. Najprihvaćenija čestica među ispitanicama, odnosno čestica u kojoj je najveći broj ispitanika odgovorio da takvo ponašanje koristi često i uvijek jest *Općenito pokušavam zadovoljiti potrebe*. Razlike među ispitanicama učiteljskog studija i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja su vrlo male, gotovo neprimjetne. One postoje, primjerice, u čestici *Obično popuštam povlastice...*, u kojima je veći broj budućih odgajatelja od budućih učitelja odgovorio da to čini nikada i rijetko.

Prilagodba je pristup u kojem pojedinac zanemaruje svoje potrebe u korist svih ostalih sudionika kako bi se održali stalni međuljudski odnosi (Rijavec i Miljković, 2002). Mogući razlog zašto studenti prihvaćaju neke od čestica prilagodbe je upravo održavanje međuljudskih odnosa budući da im buduća profesija to nalaže, odnosno u njihovoj je profesiji od velike važnosti da izgrađuju i održavaju međusobne odnose s djecom, roditeljima te svim ostalim sudionicima odgoja i obrazovanja. No primjenom obrasca prilagodbe glavni se problemi ne odstranjuju, već se samo stvara iluzija da su oni nestali (Vlah, 2013). Osim toga, primjenom obrasca prilagodbe može se dobiti dojam da pojedincu nije stalo da se sukob riješi te se ne želi angažirati u rješavanju sukoba, što svakako nije poželjno u profesijama odgajatelja i učitelja. Također, rezultati su pokazali da postoji pozitivna korelacija između promatranog i samoiskazanog ponašanja i godina studija, odnosno što su studenti učiteljskog studija mlađi, to rijede općenito pokušavaju zadovoljiti potrebe sukobljene strane.

Rezultati ovog istraživanja potvrdili su rezultate istraživanja Čizmić (2016) u kojem odgajateljice također niti prihvaćaju niti neprihvaćaju obrazac prilagodbe.

6.5. Obrazac suradnje u sukobima

Obrazac suradnje u interpersonalnim sukobima ispitan je pomoću šest tvrdnji te će se u nastavku opisati dobiveni rezultati.

Tablica 32. Pokušavam istražiti predmet debate s... kako bismo pronašli rješenje koje odgovara oboma

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	8	5,2	8	6,5
rijetko	19	12,3	12	9,7
ponekad	46	29,9	35	28,2
često	49	31,8	36	29,0
uvijek	32	20,8	33	26,6
ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.08		-0.06	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 32. vidljivo je da više od polovice ispitanika obje skupine često i uvijek pokušavaju istražiti predmet debate sa sukobljenom stranom kako bi pronašli rješenje koje odgovara oboma. Za razliku od njih, postoje studenti koje to ponašanje nikada i rijetko primjenjuju, i takvih je manje od petine ispitanika.

Može se utvrditi da nema značajnih povezanosti između godina studija.

Tablica 33. Pokušavam integrirati svoje ideje s idejama... kako bismo zajednički donijeli odluku

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	6	3,8	4	3,2
rijetko	15	9,4	10	8,1
ponekad	45	28,1	31	25,0
često	53	33,1	39	31,5

uvijek	36	22,5	40	32,3
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.04		-0.08	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 33. može se utvrditi da je za česticu *Pokušavam integrirati svoje ideje s idejama... kako bismo zajednički donijeli odluku* većina ispitanika iskazala da to ponašanje koristi često i uvijek te je takvih ispitanika kod obje skupine više od polovine. Zanimljivo je da su budući odgajatelji u nešto većem broju prihvatili ovu česticu. Postoje studenti koji su odgovorili da to ponašanje nikad i rijetko koriste, i to njih malo više od desetine ispitanika kod obje skupine.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 34. Pokušavam raditi s... kako bismo pronašli solucije za probleme koje zadovoljavaju naša očekivanja

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	9	5,8	4	3,2
rijetko	13	8,4	10	8,1
ponekad	50	32,5	27	21,8
često	46	29,9	46	37,1
uvijek	36	23,4	37	29,8
ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.08		0.03	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 34. vidljivo je da najveći broj budućih odgajatelja, njih gotovo dvije trećine od ukupnog broja ispitanika, za česticu *Pokušavam raditi s... kako bismo pronašli solucije za probleme koje zadovoljavaju naša očekivanja* iskazalo da to ponašanje koriste često i uvijek. Kod budućih učitelja iste odgovore je

dalo više od polovine ispitanika. Najmanji broj ispitanika kod obje skupine, njih nešto više od desetine, iskazalo je da ovo ponašanje nikada i rijetko koriste.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 35. Izmjenjujem istinite informacije... da riješimo problem zajedno

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	12	7,7	4	3,2
rijetko	8	5,2	7	5,6
ponekad	43	27,7	25	20,2
često	54	34,8	40	32,3
uvijek	38	24,5	48	38,7
ukupno	155	100,0	124	100,0
r	0.04		0.05	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 35. vidljivo je da je više od dvije trećine ispitanika ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja odgovorilo da često i uvijek izmjenjuje istinite informacije sa sukobljenom stranom da riješe problem zajedno. Kod ispitanika učiteljskog studija taj je broj nešto manji, i čini više od polovine ispitanika. Približno desetina njih od obje skupine odgovorila je da ovo ponašanje nikada i rijetko primjenjuje.

Vidljivo je da nema značajnih povezanosti s godinama studija.

Tablica 36. Pokušavam iznijeti sve naše zabrinutosti na otvoreno kako bi predmet debate bio riješen na najbolji mogući način

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	f	%	f	%
nikada	4	2,6	2	1,6

rijetko	11	7,1	7	5,6
ponekad	46	29,9	30	24,2
često	48	31,2	45	36,3
uvijek	45	29,2	40	32,3
ukupno	154	100,0	124	100,0
r	0.12		-0.12	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Uvidom u tablicu 36. vidljivo je da je najveći broj ispitanika, gotovo dvije trećine njih, a točnije 60,4% budućih učitelja i 68,6 budućih odgajatelja odgovorilo da često i uvijek pokušavaju iznijeti sve zabrinutosti na otvoreno kako bi predmet debate bio riješen na najbolji mogući način. Postoje studenti koji su odgovorili da to ponašanje nikada i rijetko primjenjuju, i takvih je manje od desetine od ukupnog broja.

Može se utvrditi da nema značajnih relacija s godinama studija.

Tablica 37. Suradujem s... kako bismo iznijeli odluke koje su prihvatljive za nas

	Učiteljski studij		Rani i predškolski odgoj i obrazovanje	
	F	%	f	%
nikada	7	4,5	4	3,2
rijetko	11	7,1	6	4,8
ponekad	48	30,8	28	22,6
često	45	28,8	40	32,3
uvijek	45	28,8	46	37,1
ukupno	156	100,0	124	100,0
r	0.1		-0.06	

Kazalo: f= frekvencija, %= relativna frekvencija, r= Pearsonova korelacija

Iz tablice 37. vidljivo je da je više od dvije trećine budućih odgajatelja za česticu *Suradujem s... kako bismo iznijeli odluke koje su prihvatljive za nas* odgovorilo da to ponašanje koristi često i uvijek, dok je kod budućih učitelja ta brojka nešto manja, odnosno nešto više od polovine ispitanika. Približno desetina ispitanika obje skupine iskazala je da ovo ponašanje nikada i rijetko primjenjuje.

Iz tablice 37. također je vidljivo da nema značajnih relacija s godinama studija.

Iz prethodnih se tablica može zaključiti da studenti Učiteljskog fakulteta u Rijeci u potpunosti prihvaćaju obrazac suradnje u interpersonalnim sukobima. To se može zaključiti prema dobivenim rezultatima u kojima je vrlo mali broj ispitanika koji su odgovorili na čestice odgovorima nikada i rijetko, te je u svim česticama najveći broj ispitanika odgovarao da to ponašanje primjenjuje često i uvijek. Najviše je prihvaćena čestica *Izmjenjujem istinite informacije... da riješimo problem zajedno*, u kojoj je najveći broj budućih odgajatelja i budućih učitelja odgovorilo da to koriste često i uvijek. Razlike između ispitanika učiteljskog studija i ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja su minimalne, no može se primjetiti kako je obrazac suradnje prihvaćeniji kod budućih odgajatelja, budući da su u svim česticama odgovarali s često i uvijek u većem broju od budućih učitelja. Premda, indicirane razlike bi trebalo provjeriti testom statistički značajnog razlikovanja između ove dvije grupe studenata.

Suradnja je najefikasniji i najdjelotvorniji obrazac te se primjenom suradnje u središte pozornosti stavljaju trenutni sukob i cjelokupni odnos, a pri tome se upotrebljavaju i vještine za rješavanje sukoba, ali i za izgrađivanje međuljudskih odnosa (Wilmot i Hocker, 1998; Weeks, 2000; Tatalović Vorkapić i sur., 2012; Vlah, 2013). U odgajateljskoj i učiteljskoj profesiji ovi su uvjeti poželjni, ali i neophodni za osobni i profesionalni razvoj, stoga je veoma pozitivno što studenti već sada u najvećoj mjeri prihvaćaju upravo obrazac suradnje. Budući da se primjetilo da učiteljski studij u malo manjoj mjeri prihvaća obrazac suradnje, bilo bi korisno provesti razne radionice kako bi ih osvijestili da je suradnja u njihovoj profesiji nužna.

7. ZAKLJUČAK

Interpersonalni sukobi svakodnevna su pojava u životima te je dokazano da oni zapravo mogu pozitivno utjecati na pojedinca, ako ih pojedinac zna konstruktivno rješavati. Upravo je u odgajateljskoj i učiteljskoj profesiji od velike važnosti konstruktivno rješavanje sukoba budući da su oni model djeci u svemu pa tako i u ponašanjima u sukobima, stoga je bitno da se studenti već tijekom obrazovanja upoznaju s obrascima ponašanja u interpersonalnim sukobima te raznim radionicama rade na svojim vještinama konstruktivnog rješavanja sukoba.

Ciljevi istraživanja bili su utvrditi samoiskazanu učestalost uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u sukobima kod budućih učitelja i odgajatelja, te utvrditi povezanost između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima. Dobivenim rezultatima potvrdila se hipoteza koja je glasila *Studenti će češće iskazivati uporabu suradnje, kompromisa i prilagodbe, a manje izbjegavanja i pobjeđivanja u sukobima.* Analizom se potvrdila i druga hipoteza, odnosno kod najvećeg broja čestica nema značajne povezanosti između godina studiranja i samoiskazane učestalosti uporabe pet različitih obrazaca ponašanja u interpersonalnim sukobima kod budućih odgajatelja i učitelja.

Ovo istraživanje je moguće upotrijebiti u svrhu ukazivanja studentima učiteljskog fakulteta, ali i drugih fakulteta, o važnosti konstruktivnog rješavanja sukoba te usavršavanja komunikacijskih vještina koje su nužne za osobni i profesionalni razvoj, a pogotovo potrebne u odgajateljskoj i učiteljskoj profesiji.

8. LITERATURA

1. Ajduković, M., Pečnik, N. (1993). *Nenasilno rješavanje sukoba*. Zagreb: Alinea.
2. Brajša, P. (1993). *Pedagoška komunikologija*. Zagreb: Školske novine.
3. Brajša, P. (1996). *Umijeće svadanja*. Pula: C.A.S.H.
4. Čizmić, A. (2016). *Samoprocjena odgajateljskih stilova ponašanja u interpersonalnim sukobima*. Završni rad Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci (Mentor: Nataša Vlah).
5. Dana, D. (2014). *Rješavanje sukoba*. Zagreb: MATE d.o.o.
6. Grant, W. (2005). *Kako riješiti sukobe i pretvoriti ih u suradnju*. Zagreb: Mozaik knjiga.
7. Hrvatski jezični portal

Pribavljeno 1. listopada 2018., sa

<http://hjp.znanje.hr>
8. Kalagbor, L., Nnokam, N. (2015). *Principals' and Teachers' Use of Conflict Management Strategies on Secondary Students' Conflict Resolution in Rivers State- Nigeria*. *Journal of Education and Practice*.

Pribavljeno 19. listopada 2018., sa

<https://eric.ed.gov/?id=EJ1080516>
9. Keleş, S., Alisinanoglu, F. (2012). *The Examination of Preschool Teacher Candidates' Peer Conflict Resolution Suggestion during Picture Storybook Reading*. *Educational Science*.

Pribavljeno 19. listopada 2018., sa

https://www.researchgate.net/publication/233988084_The_Examination_of_Preschool_Teacher_Candidates'Peer_Conflict_Resolution_Suggestions_during_Picture_Storybook_Reading
10. Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naknada Slap.
11. Pečnik, N. (1994). *Sukobi i strategije njihova rješavanja*. *Ljetopis socijalnog rada*.

Pribavljeno, 24. listopada 2018, sa

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=291750

12. Rijavec, M., Miljković, D. (2002). *Kako rješavati konflikte?* Zagreb: IEP-D2 Vern.
13. Tatalović Vorkapić, S., Vlah, N. i Mejovšek, M. (2012). Stavovi prema obrascima ponašanja adolescenata u socijalnim sukobima. *Suvremena psihologija*.
Pribavljeno 18. listopada 2018., sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=164432
14. Tepšić, G., Džuverović, N. (2011). *Teorija rešavanja sukoba: Osnovni koncepti i paradigme*. *Međunarodna politika i međunarodni odnosi*, II dio, str. 361-379.
Pribavljeno 31. kolovoza 2018., sa
<http://probni.fpn.bg.ac.rs/wp-content/uploads/Goran-Tep%C5%A1i%C4%87-Nemanja-D%C5%BEuverovi%C4%87-Teorija-re%C5%A1avanja-sukoba-osnovni-koncepti-i-paradigme.pdf>
15. Uzelac, S., Buđanovac, A. (2003). Kanoničke korelacije između samoprocijene mladih i njihovih stavova prema obrascima rješavanja socijalnih sukoba. *Kriminologija i socijalna integracija*.
Pribavljeno 23. listopada 2018., sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=145729
16. Uzelac, S., Bujišić, G. (2014). *Osnove socijalne konfliktologije*. Zaprješić: Visoka škola za poslovanje i upravljanje s pravom javnosti „Baltazar Adam Krčelić“.
17. Vlah, N (2004). *Stavovi o sukobima i razine poremećaja u ponašanju mladih*. *Kriminologija i socijalna integracija*.
Pribavljeno 10. listopada 2018., sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=145756
18. Vlah, N. (2010). *Pojam i struktura socijalnog sukoba*. *Odgojne znanosti*.
Pribavljeno 31. kolovoza 2018., sa
https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=101925

19. Vlah, N. (2010a). *Relacije između stavova o stilovima ponašanja u socijalnim sukobima i razina poremećaja u ponašanju adolescenata*. Kriminologija i socijalna integracija.

Pribavljeno 10. listopada 2018., sa

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=101172

20. Vlah, N., Prinoza-Kukurin, Z. (2011, 13. siječnja). *Stavovi studenata Učiteljskog fakulteta u Rijeci o obrascima ponašanja u socijalnim sukobima*.

Pribavljeno 2. rujna 2018., sa

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=123308

21. Vlah, N. (2013). *Poželjna ponašanja mladih u konfliktima*. Zagreb: Biakova.

22. Vlah, N., Rašković, K. (2014). *Problemi u radu s učenicima s emocionalnim teškoćama i teškoćama u ponašanju i stilovi ponašanja u sukobima kod učitelja razredne nastave*. Pedagogijska istraživanja.

Pribavljeno 5. rujna 2018., sa

https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=205904

23. Vlah, N., Jančec, L., Čepić, R. (2015). *Teachers' Attitudes towards Behaviour Patterns in Social Conflicts in Primorsko-Goranska County in Croatia*.

Pribavljeno 12. listopada 2018., sa

<https://www.bib.irb.hr/800700>

24. Weeks, D. (2000). *Osam najvažnijih koraka u rješavanju sukoba*. Osijek: Sunce.

25. Wilmot, W.W., Hocker, J.L. (1998). *Interpersonal conflict*. USA: McGraw-Hill Companies.

26. Žižak, A., Vizek Vidović, V., Ajduković, M. (2012)., *Interpersonalna komunikacija*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu.